

dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

PERSPEKTİF

Aleyna DEMİRCAN

AĞUSTOS 2023 | Sayı: 17

TÜRKİYE- YUNANİSTAN GÜVENLİK ALGILARINDA DÖNÜŞÜM

Güvenlik ve güvenlik algıları, ilgili aktörlere ve uluslararası sistemin yapısına göre süreç içerisinde değişiklikler gösterebilir. Bu değişimler Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde açıkça gözlemlenebilir.

Türkiye ve Yunanistan'ın ilişkileri ve birbirlerini algılayış şekilleri birçok faktör tarafından şekillenmiştir. Türkiye, kuruluş yıllarından itibaren Yunanistan ile ilişkilerinde barışı esas almıştır. İki devlet, II. Dünya Savaşı'na giden süreçte revizyonist devletlere karşı Balkan Antantı içerisinde

beraber hareket etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bloklar giderek keskinleşmiştir. Bu çerçevede ABD komünizmin yayılmasını önlemek için Türkiye ve Yunanistan'ın da dahil olduğu Truman Doktrini ve Marshall Planı gibi projeler geliştirmiştir. İki ülkenin de Kuzey Atlantik Paktı'na (NATO) katılması, iki kutuplu uluslararası sistemde hangi tarafta durduklarının net bir göstergesi olmuştur.

1950'li yıllardan itibaren, iki NATO müttefikinin birbirlerini algılayış şekillerinin

merkezine oturacak olan sorunlar şekillenmeye başlamıştır: Kıbrıs ve Ege sorunu. Bu tarihten itibaren özellikle Kıbrıs Türk kamuoyu için bir milli dava haline gelmiştir. 1960 Lefkoşa Anlaşması ile Türkiye, Yunanistan ve İngiltere garantörlüğünde bir Kıbrıs Federal Cumhuriyeti'nin kurulması adadaki gerginliğe çözüm olmamış, Rum tarafının Kıbrıslı Türklere yönelttiği şiddet Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanarak 1974'te Kıbrıs'a askeri olarak müdahale etmesi ile sonuçlanmıştır ve bu tarihten itibaren Kıbrıs Sorunu Türk dış politikasının merkezine oturmuştur. Ayrıca Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Türkiye'ye uygulanan silah ambargosu, Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri ilişkilerini de etkilemiştir. Bu silah ambargosu kararında, ABD'deki Rum lobisinin etkisi göze çarpmaktadır.

İki ülke arasındaki gerilimi tırmandıran bir diğer konu da 1970'lerden itibaren baş gösteren Ege Sorunu olmuştur. Yunanistan'ın Lozan Antlaşması'na aykırı olarak silahlandığı Ege Adaları, Türkiye'nin Yunanistan'ı bir tehdit olarak algılamasına sebep olmuştur. Yunanistan'ın kara sularını 12 deniz miline çıkarmak istemesi ise Türkiye'nin "casus belli" yani savaş sebebi olarak nitelendirdiği bir durumdur. Nitekim Yunanistan'ın 12 millik kara suyuna sahip olması, Türkiye'nin açık denizlere doğrudan çıkışını engellemektedir. Ancak 1986'da Turgut Özal Hükümeti ile başlayan Davos Süreci ikili ilişkilerin diyalog ve iş birliği ile onarılmasını hedeflemiştir, Özal'ın bu tercihinde Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olma isteğinin de etkisi vardır. Bu diyalog süreci, sorunların tam anlamıyla çözümlenmesi ile sonuçlanmamıştır.

1990'lar boyunca Yunanistan, güvenlik tehdidi olarak algıladığı Türkiye'nin dış

politikasında sorunlar yaşadığı ülkelerle yakın ilişkiler kurmaya ve terör örgütü PKK üzerinden de strateji kurmaya çalışmıştır. Bu dönemde Ege Sorunu ve petrol arama faaliyetleri devam etmiş ve nihayet tırmanan gerilim, Kardak Krizi ile iki ülkeyi savaşın eşiğine getirmiştir.

1996'da Yunanistan'daki iktidar değişikliği, ilişkilerde yumuşama yaşanmasına sebep olmuştur. 1997'deki NATO Zirvesinde Ortak Mutabakat Metni imzalanmış ve barış, güvenlik, iyi komşuluk temelinde ilişkilerin sürdürülmesi kararlaştırılmıştır. Yunanistan kara suları üzerindeki savını nispeten yumuşatmış ve Türkiye'de savaş sebebi ortadan kalkmasa da bu ihtimalin hayata geçme olasılığı azaldığı için daha yumuşak bir tavır almıştır. Böylece iki ülkenin birbirlerine yönelik güvenlik algılamaları değişmiştir ve bunda iç politika da etkili olmuştur. Yunanistan, AB'ye üyeliğinden sonra, Türkiye ile olan ilişkilerini AB şemsiyesi altında sürdürme politikası izlemeye başlamıştır. Adeta her türlü sorunda Türkiye'ye karşı AB örgütü olmuştur. Dolayısıyla Yunanistan, Türkiye'nin AB ile iyi ama belirli bir düzeyde ilişkiler geliştirmesini önemsemiştir. 1997 Lüksemburg Zirvesi'nin ardından bozulan Türkiye-AB ilişkileri ise, Yunanistan için endişe verici olmuştur.

Türkiye'nin, Yunanistan'ı güvenlik tehdidi olarak algılamasında önemli unsurlardan biri de terördür. Öcalan'ın Kenya'daki Yunan Büyükelçiliği'nde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi pasaportu ile yakalanması, Yunanistan'ı hem Türk hem uluslararası kamuoyunda terör destekçisi bir konuma getirmiş ve Yunanistan'da Dışişleri Bakanının değişmesine yol açan bir krize sebep olmuştur. Ardından göreve gelen Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgos Papandreu ve dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı İsmail Cem Küçük ile ilişkilerde

yumuşama dönemine girilmiştir. 1999'da Türkiye ve Yunanistan'da yaşanan deprem felaketi ise, iki ülke arasında "deprem diplomasisi" olarak anılan süreci başlatmıştır. Ancak Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki ortak savunma anlaşmaları, Yunanistan'ı Türkiye'nin güvenliği için yine bir tehdit konumuna getirmiştir.

Son dönemde de iki ülkenin güvenlik algılarını; iç politika, doğal afetler, enerji kaynakları, AB ile ilişkiler ve silahlanma şekillendirmektedir. Özellikle adaların silahlandırılması ve hava sahası ihlalleri, iki ülke arasında güvenlik ikilemi yaratmaya devam etmektedir. Türkiye ve Yunanistan'da 2023 yılında gerçekleşen seçimlerden önce iç politikada hâkim olan milli savunma, kıta sahanlığı ve kamuoyundaki karşılıklı güvenlik tehdidi algıları gibi konular ilişkileri gerse de seçimlerin ardından ilişkilerde yumuşama sinyalleri verilmiştir.

Türk Milli Güvenlik Kurulu, 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Yunanistan ile ikili ilişkilerde ortaya çıkan olumlu havanın korunmasını destekleyen bu olumlu ortamın her iki tarafa da fayda sağlayacağına olan inancını belirten açıklamalar yapmıştır.¹ Bu örnekten hareketle, ilişkilerin nispeten yumuşamasında, 1999'da olduğu gibi deprem diplomasisinin de etkisinin olduğu düşünülebilir.

İsveç'in NATO'ya kabul edilmesine Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından onay verilmesini takip eden süreçte, Türkiye'nin AB'yle ilişkilerini geliştirme politikasına geri dönmesi, Yunanistan karar alıcıları tarafından olumlu karşılanmıştır. NATO'nun Villnus Zirvesi'nde Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşen Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, bu görüşme sonrasında Türkiye-Yunanistan arasındaki sorunların ortadan kalkmadığını ancak Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir sayfa açma niyetinde olduğunu belirtmiştir.²

Yunanistan'ın eski Savunma Bakanı Nikos Dendias da Doğu Akdeniz'de çatışmanın yatıştırılması ve bir güven iklimi oluşturulması arzusunu dile getirmiştir. Yeni Bakan ise Türkiye'yi Ege'deki sorunlar için diyaloga davet etmiştir.³ Buradan görüleceği üzere yeni seçilmiş Yunan Hükümeti, Türkiye'de seçimler sonucu hükümetin değişmemesini ilişkileri yumuşatmada bir fırsat penceresi olarak görmektedir. Türkiye'nin Yunanistan ile olan sorunlarını çözmesi, geçmişte de olduğu gibi, hala AB ile ilişkilerini iyileştirmesinin ön koşulu olarak durmaktadır.

Yunanistan'ın Türkiye algısındaki kısmi değişikliğe sebep olarak Türkiye'nin yeniden AB ile yakınlaşması gösterilebilir. Yunanistan'ın AB'den uzaklaşmış bir Türkiye'den duyduğu artan endişe daha önce de görülmüştür. Yunan Hükümeti ve

¹ "Turkey Hails Warmer Ties with Greece | EKathimerini.Com", *EKathimerini*, 31 Mart 2023, <https://www.ekathimerini.com/news/1207808/turkey-hails-warmer-ties-with-greece/>.

² "Leaders of Turkey, Greece Agree to Restore Ties", *Al Jazeera*, erişim 28 Temmuz 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/12/mitsotakis-erdogan-hail-positive-climate-in-greece-turkey-ties..>

³ "Dendias Welcomes De-Escalation in East Med without Directly Referring to Turkey | EKathimerini.Com", *EKathimerini*, 06 Temmuz 2023, erişim 28 Temmuz 2023, <https://www.ekathimerini.com/news/1214827/dendias-welcomes-de-escalation-in-the-eastern-mediterranean-without-directly-referring-to-turkey/>.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Türkiye-AB arasında diyalogun yeniden başlamasından hoşnut olduklarını dile getirmelerine rağmen atılacak adımların karşılıklı ve gerektiğinde “geri döndürülebilir” olması gerektiğini vurgulamıştır.⁴ Bu açıklamalar, Türkiye’nin Yunanistan’ın güvenlik algısında bir tehdit olmaktan tam olarak da çıkmadığını göstermektedir.

Rusya ve Ukrayna arasında devam eden savaş, özellikle enerji ve gıda güvenliği açısından Türkiye’nin jeopolitik önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Ayrıca İsveç ve Finlandiya’nın NATO üyeliği konusunda Türkiye’nin veto hakkı sayesinde sahip olduğu politik manevra alanı ve buna ek olarak gittikçe şiddetlenen göç krizi, Türkiye ve AB’nin iş birliğini daha kritik bir noktaya getirmektedir. Bu uluslararası konjonktürde güvenlik tehditleri, konvansiyonel olmanın yanı sıra, gıda, çevre, enerji ve siber güvenlik gibi alanlara da yayılmıştır. Bütün bu tehditlerin aşılmasında iş birliğinin önemi giderek artmaktadır.

Türkiye ve AB ilişkilerinin geliştirilmesinde Kıbrıs Sorununun yeri de unutulmamalıdır. Bu sorun aynı zamanda Türkiye ve Yunanistan ilişkilerinin de mihenk taşlarındandır. İki devlet de karşılıklı şüphelerini korumaktadır. Bunun yanında gerek devlet liderleri gerekse hükümetler içerisinde gelen açıklamalar, ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik isteği göstermektedir. Henüz somut bir adım atılmış olmasa da özellikle iki ülkenin doğal afetlerle mücadele ettiği bu günlerde ikili ilişkilerin iyileşebileceği düşünülebilir.

İki ülkenin iş birliği yapabileceği alanlar bulması bu olumlu sinyallerin somutlaşmasına katkı sağlayacaktır. Günümüzde Avrupa Rusya’ya olan enerji bağımlılığını azaltmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’deki enerji kaynakları konusunda rekabet etmesi yerine iş birliği yapması enerji güvenliği açısından daha sağlıklı olacaktır ve bölgesel güvenliği olumlu etkileyecektir. Buna ek olarak iklim krizinin etkilerini yoğun bir şekilde yaşadığımız bu dönemde, iki ülkenin Ege ve Akdeniz’de iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle ve buna bağlı doğal afetlerle mücadele edecek bir iş birliği içinde olması çevre güvenliğine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Al Jazeera. “Leaders of Turkey, Greece Agree to Restore Ties”. Erişim 01 Ağustos 2023.

<https://www.aljazeera.com/news/2023/7/12/mitsotakis-erdogan-hail-positive-climate-in-greece-turkey-ties>.

eKathimerini. “Dendias Welcomes De-Escalation in East Med without Directly Referring to Turkey | EKathimerini.Com”. 06 Temmuz 2023.

<https://www.ekathimerini.com/news/1214827/dendias-welcomes-de-escalation-in-the-eastern-mediterranean-without-directly-referring-to-turkey/>.

⁴ “Greece and Cyprus Welcome EU Bid to Re-Engage with Turkey, but Urge Caution”, *Reuters*, erişim 31 Temmuz 2023,

<https://www.reuters.com/world/greece-cyprus-welcome-eu-bid-re-engage-with-turkey-urge-caution-2023-07-31/>.

eKathimerini. “Turkey Hails Warmer Ties with Greece | EKathimerini.Com”. 31 Mart 2023.

<https://www.ekathimerini.com/news/1207808/turkey-hails-warmer-ties-with-greece/>.

Reuters. “Greece and Cyprus Welcome EU Bid to Re-Engage with Turkey, but Urge Caution”. Reuters, 31 Temmuz 2023, blm. World.

<https://www.reuters.com/world/greece-cyprus-welcome-eu-bid-re-engage-with-turkey-urge-caution-2023-07-31/>.

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Aleyna DEMİRCAN, Galatasaray Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Özellikle güvenlik ve çevre alanında araştırmalarını sürdüren Demircan iyi düzeyde İngilizce ve Fransızca bilmektedir.